

🎁 هدیه ویژه گروه آموزشی لیموترش به دانش آموزان عزیز* 🎁

ویژه مقاطع:

دهم 📍

یازدهم 📍

دوازدهم 📍

✖ فارغ التحصیلان

🌟 توجه مهم:

تاریخ ارسال جزوه رایگان بعدی داخل کانال

اطلاع رسانی می شود [@limootorsh_free](https://t.me/limootorsh_free)

به نام

خالق مواد

لیموترش

اکسیر طلایی شیمی دهم

مباحث

۱- اعداد کوانتومی

۲- آرایش الکترونی

۳- دوره و گروه

عناوین

- اکسیر ۱: توزیع الکترون با دلایله و زیرلایه ها
- اکسیر ۲: معنی اعداد کوانتومی
- اکسیر ۳: جمع بندی اعداد کوانتومی و نوع زیرلایه ها
- اکسیر ۴: قاعده آفا و آرایش الکترونی اتم
- اکسیر ۵: ترتیب پر شدن زیرلایه های الکترونی در اتم
- اکسیر ۶: ترتیب پر شدن زیرلایه های الکترونی در اتم
- اکسیر ۷: استفاده از کاننیکس برای رسم آرایش الکترونی (روش فشرده)
- اکسیر ۸: عدم پیروی از قاعده آفا
- اکسیر ۹: عناصر d, p, s
- اکسیر ۱۰: الکترونی های ظرفیت
- اکسیر ۱۱: تناوب یا دوره
- اکسیر ۱۲: گروه ها
- اکسیر ۱۳: دسته بندی عناصر با توجه به نوع زیرلایه ها
- اکسیر ۱۴: روش تعیین گروه
- اکسیر ۱۵: محدوده اعداد اتمی عناصر دوره های مختلف
- اکسیر ۱۶: محدوده اعداد اتمی عناصر واسطه سیرونی

اکسیر ۱: توزیع الکترون ها در لایه ها و زیر لایه ها

- ۱- عنصرها در جدول دوره ای بر مبنای عدد اتمی یا تعداد الکترون های اتم خود، چیده شده اند. به طوری که اتم هیدروژن با یک الکترون و اتم هلیم با دو الکترون به ترتیب اولین و دومین عنصر جدول است.
- ۲- روند تناوبی تا عنصر ۱۱۸ جدول دوره ای ادامه می یابد و اتم هر عنصر نسبت به اتم عنصر پیش از خود یک الکترون بیش تر دارد.
- ۳- اتم ساختار لایه ای دارد و الکترون ها در لایه های پیرامون هسته با نظم ویژه ای حضور دارند به گونه ای که در عنصرهای ردیف اول، لایه الکترونی اول و در عنصرهای دوره دوم، لایه دوم از الکترون پر می شود.
- ۴- الکترون های موجود در یک لایه الکترونی گروه های کوچک تری تشکیل می دهند که زیر لایه نام دارند. در واقع به یک یا گروهی از اوربیتال ها زیر لایه گفته می شود که از یک نوع بوده و به یک زیر لایه الکترونی تعلق دارند.

۵- n عدد کوانتومی اصلی است همان عددی که بور برای مشخص کردن ترازهای انرژی در مدل خود به کار برده بود.

مقادیر مجاز برای عدد کوانتومی اصلی (n)، عددهای صحیح مثبت (.... و ۳ و ۲ و ۱) هستند.

۶- نوع اوربیتال و ۴ نوع زیر لایه توسط الکترون اشغال شده است که عبارتند از s, p, d و f .

۷- زیر لایه s شامل اوربیتال s است و حداکثر دو الکترون در آن قرار می گیرد. برای مثال زیر لایه $3s$ همان اوربیتال $3s$ است و ضریب ۳ نشان می دهد که زیر لایه در لایه سوم قرار دارد.

↑↓

۸- زیر لایه p شامل ۳ اوربیتال p_x, p_y, p_z است که هم انرژی هستند و ۶ الکترون گنجایش دارد.

↑↓ ↑↓ ↑↓

۹- زیر لایه d دارای ۵ اوربیتال هم انرژی است و ۱۰ الکترون گنجایش دارد.

↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓

۱۰- زیر لایه f دارای ۷ اوربیتال هم انرژی است و ۱۴ الکترون گنجایش دارد.

↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓ ↑↓

اکسیر ۲: معرفی اعداد کوانتومی

۱- برای شناسایی الکترون از دو عدد کوانتومی استفاده می شود: ۱- عدد کوانتومی اصلی (n) ۲- عدد کوانتومی فرعی (l)

۲- تعداد زیر لایه ها در هر لایه الکترونی، برابر n (شماره عدد کوانتومی اصلی) است به عنوان مثال در لایه دوم، دو زیر لایه ($2p, 2s$) و در لایه سوم، سه زیر لایه ($3d, 3p, 3s$) وجود دارد.

۳- هر اندازه مقدار n بزرگتر باشد سطح انرژی لایه الکترونی افزایش می یابد.

۴- حداکثر گنجایش الکترون در یک لایه الکترونی برابر $2n^2$ است.

۵- عدد کوانتومی فرعی (l) نوع زیر لایه را تعیین می کند.

نوع زیر لایه	s	p	d	f
عدد کوانتومی فرعی (l)	۰	۱	۲	۳
حداکثر گنجایش الکترونی زیر لایه ($2l + 1$)	۲	۶	۱۰	۱۴

۶- حداکثر گنجایش الکترونی یک زیر لایه برابر با $2l + 1$ است.

$$l = 0, \dots, (n-1)$$

۷- مقادیر معین و مجاز l ، اعداد صحیح ۰ تا $n - 1$ است.

بررسی n و l									
$n=1$	$n=2$		$n=3$			$n=4$			
$l=0$	$l=0$	$l=1$	$l=0$	$l=1$	$l=2$	$l=0$	$l=1$	$l=2$	$l=3$
۱s	۲s	۲p	۳s	۳p	۳d	۴s	۴p	۴d	۴f

۸- نماد هر زیرلایه معین با دو عدد کوانتومی مشخص می شود؛ به دیگر سخن هر زیرلایه را می توان با نماد nl نمایش داد برای نمونه در زیرلایه $2p$ $n = 2$ و $l = 1$ است.

اکسیر ۳: جمع بندی اعداد کوانتومی و نوع زیرلایه ها

مقدار (n)	تعداد زیرلایه	نوع زیرلایه ها	مقدار l	حداکثر تعداد الکترونها در لایه	حداکثر گنجایش الکترونی در زیرلایه
۱	۱	۱s	۰	۲	۲
۲	۲	۲s ۲p	۰ ۱	۸	۶
۳	۳	۳s ۳p ۳d	۰ ۱ ۲	۱۸	۱۰
۴	۴	۴s ۴p ۴d ۴f	۰ ۱ ۲ ۳	۳۲	۱۴

اکسیر ۴: قاعده آفبا و آرایش الکترونی اتم

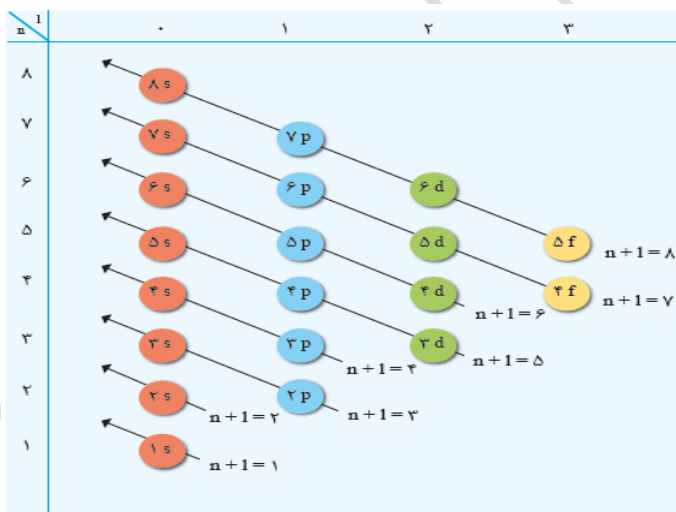
- ۱- aufbau واژه ای آلمانی به معنای ساختن یا افزایش گام به گام است.
- ۲- قاعده آفبا ترتیب پر شدن زیرلایه ها را در اتم های گوناگون نشان می دهد.
- ۳- پر شدن زیرلایه ها تنها به عدد کوانتومی اصلی (n) وابسته نیست بلکه از یک قاعده کلی به نام قاعده آفبا پیروی می کند.
- ۴- الکترونها تمایل دارند زیرلایه ای را زودتر پر کنند که سطح انرژی کمتری داشته باشد یعنی پایدارتر باشد.
- ۵- سطح انرژی نسبی زیر لایه ها از جمع n (عدد کوانتومی اصلی) و l (عدد کوانتومی فرعی) به دست می آید.
- ۶- انرژی زیرلایه ها به n و $n + 1$ است.
- ۷- برای تعیین اینکه کدام زیرلایه ابتدا پر می شود در هر زیرلایه $n + 1$ را حساب می کنیم هر کدام که کوچکتر بود انرژی آن کمتر و زودتر پر می شود. برای مثال زیر لایه ۲s زودتر پر می شود از ۲p. زیرا مجموع n و l برای زیرلایه ۲s برابر ۲ و زیرلایه ۲p برابر ۳ است.
- ۸- اگر $n + 1$ برای زیرلایه های مختلف یکسان باشد زیرلایه ای که دارای n کوچکتر است سریع تر پر می شود و پایدارتر است یعنی سطح انرژی آن پایین تر می باشد. برای مثال مجموع $n + 1$ برای زیرلایه ۶p و ۵d برابر است. با توجه به اینکه مقدار n در ۵d کوچکتر است پس ۵d زودتر پر می شود.

اکسیر ۵: آرایش الکترونی گسترده و فشرده

- ۱- رفتار و ویژگی های هر اتم را می توان از روی آرایش الکترونی آن توضیح داد.
- ۲- مدل کوانتومی اتم به ما این امکان را می دهد که چگونگی آرایش الکترون ها در اتم ها را تعیین کنیم.
- ۳- هنگام نوشتن آرایش الکترونی، زیرلایه ای که ضریب آن کوچکتر است به هسته نزدیک تر می باشد (دارای انرژی کمتر) و باید قبل از زیرلایه ای نوشته شود که ضریب بزرگتری دارد.
- ۴- هنگام پر شدن اتم از الکترون، نخست زیرلایه ۱s و سپس زیرلایه های ۲s و ۲p از الکترون پر می شود.
- ۵- انتظار می رود که در دوره سوم ۱۸ عنصر باشد و زیرلایه های ۳s، ۳p و ۳d پر شوند اما دوره سوم دارای ۸ عنصر است.
- ۶- در دوره ۳ تنها دو زیرلایه ۳s و ۳p در حال پر شدن است و زیرلایه ۳d در دوره چهارم شروع به پر شدن می کند.
- ۷- از آن جا که الکترون ها همواره تمایل دارند تا در زیرلایه با سطح انرژی کمتر قرار گیرند به ترتیب افزایش سطح انرژی زیرلایه ها به صورت زیر از چپ به راست پر می شوند.

$$[1s] [2s 2p] [3s 3p] [4s 3d 4p] [5s 4d 5p] [6s 4f 5d 6p] [7s 5f 6d 7p]$$

دوره ۷ عنصر ۳۲
دوره ۶ عنصر ۳۲
دوره ۵ عنصر ۱۸
دوره ۴ عنصر ۱۸
دوره ۳ عنصر ۸
دوره ۲ عنصر ۸
دوره ۱ عنصر ۲

اکسیر ۶: ترتیب پر شدن زیرلایه های الکترونی در اتم

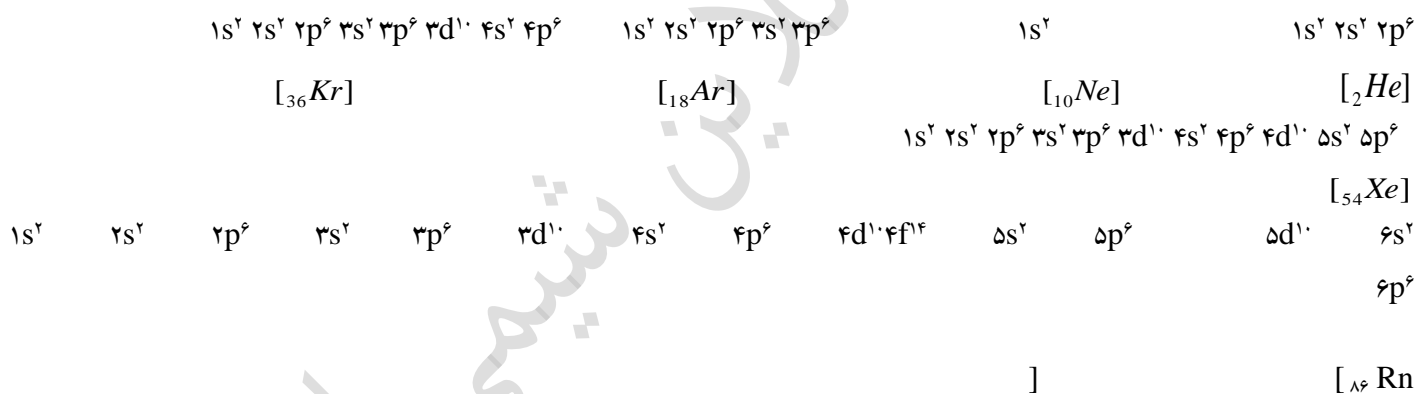
۱- آرایش الکترونی گسترده عناصر

$1s^2 2s^2 2p^6$	($_{11}Na \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^1$)
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^2$	($_{22}Ti \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^2 4s^2$)
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5 4s^2$	($_{25}Mn \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5 4s^2$)
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^2$	($_{35}Br \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^5$)

$(_{78}Gd \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 5s^2$	$(_{55}Cs \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 5s^2 5p^6 6s^1$
$(_{51}Sb \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 5s^2 5p^2$	
	$(_{78}Pt \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 4f^14 5s^2 5p^6 5d^9 6s^2$
	$(_{80}Hg \Rightarrow 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 4f^14 5s^2 5p^6 5d^10 6s^2$
$At \quad 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^10 4s^2 4p^6 4d^10 4f^14 5s^2 5p^6 5d^10 6s^2 6p^5 7s^2$	

اکسیر ۷: استفاده از گاز نجیب برای رسم آرایش الکترونی (روش فشرده)

« برای خلاصه تر کردن آرایش الکترونی به جای لایه‌های الکترونی پر شده نماد شیمیایی گاز نجیب با همان تعداد الکترون را درون یک کروشه قرار می‌دهند.

« هنگام رسم آرایش الکترونی می‌بایست از گاز نجیبی استفاده نمود که عدد اتمی آن از عنصر مورد نظر کمتر باشد و نیاز است که بدانید که بعد از هر گاز نجیب چه زیر لایه‌ای پر می‌شود.

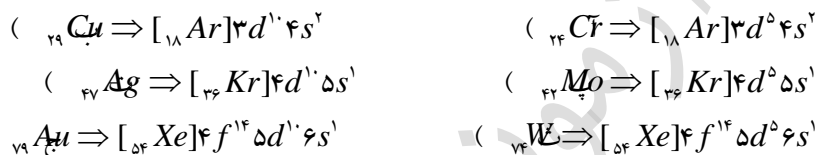
« هنگام استفاده از گاز نجیب الگوی روبه‌رو را به کار ببرید. $(n-2)f (n-1)d ns np$ [گاز نجیب]

۲- آرایش الکترونی فشرده برخی از عناصر

اکسیر ۸: عدم پیروی از قاعده آفبا

« قاعده آفبا آرایش الکترونی اتم اغلب عنصرها را پیش‌بینی می‌کند اما برای اتم برخی عنصرهای جدول نارسایی دارد که امروزه به کمک روش‌های طیف‌سنجی پیشرفته، آرایش الکترونی چنین اتم‌هایی را با دقت تعیین می‌کنند.
 « چون آرایش الکترونی d^4 و d^9 در دوره چهارم ناپایدار هستند با زیر لایه S جابجایی الکترون انجام می‌دهند، به ترتیب به d^5 و d^1 تبدیل می‌شوند. این اتمها و اتمهایی که آرایش الکترونی آنها به ترتیب پرشدن سطح انرژی زیرلایه‌ها نیست از قاعده آفبا پیروی نمی‌کنند.
 « آرایش الکترونی فشرده عناصری که از قاعده آفبا پیروی نمی‌کنند.

اکسیر ۹: عناصر دسته s، p و d

۱- عناصری که آخرین الکترون آنها در زیر لایه S قرار می‌گیرد عناصر اصلی دسته S و به عناصری که آخرین الکترون آنها در زیر لایه p قرار می‌گیرد عناصر اصلی دسته p می‌گویند.
 ۲- عناصری که آخرین الکترون آنها در زیر لایه d قرار می‌گیرد عناصر واسطه دسته d (عناصر واسطه بیرونی) می‌گویند.
 ۳- دسته عناصر زیر را تعیین کنید.

اکسیر ۱۰: الکترونهاي ظرفیت

۱- برای شیمی‌دان‌ها الکترونهاي ظرفیت اهمیت بسیاری دارند زیرا به طور عمده این الکترون‌ها هستند که خواص شیمیایی یک عنصر را تعیین می‌کنند.
 ۲- در عناصر اصلی دسته s، تعداد الکترونهاي S در بزرگترین n، الکترون ظرفیت است.
 ۱ = تعداد الکترون ظرفیت ${}_{19}K : [Ar] 4s^1$
 ۲ = تعداد الکترون ظرفیت ${}_{56}Ba : [Xe] 6s^2$
 ۳- در عناصر اصلی دسته p مجموع الکترونهاي زیر لایه p و s در بیرونی‌ترین لایه الکترونی نشان دهنده الکترونهاي ظرفیت (والانس) است.

۴- در عناصر واسطه دسته d (عناصر واسطه بیرونی) دوره چهارم لایه ظرفیت شامل زیرلایه‌های 4s و 3d است پس تعداد الکترونهاي ظرفیتی برابر الکترونهاي قرار گرفته در 4s و 3d است.

اکسیر ۱۱: تناوب یا دوره

۱- ردیف‌های افقی جدول را دوره یا تناوب می‌گویند و جدول تناوبی شامل ۷ تناوب است.
 ۲- در هر یک از تناوب‌های اول و هفتم ۲ عنصر اصلی و در تناوب‌های دیگر ۸ عنصر اصلی قرار دارد.

۳- در تناوب اول ۲ عنصر، تناوب دوم و سوم، ۸ عنصر، تناوب چهارم و پنجم، ۱۸ عنصر و در تناوب ششم ۳۲ عنصر قرار گرفته است.

۴- تناوب اول با اتم H و سایر تناوب ها با فلز قلیایی شروع می شوند.

۵- تناوب اول تا هفتم به یک گاز نجیب ختم می شوند.

۶- بزرگترین ضریب لایه الکترونی در آرایش الکترونی نشان دهنده دوره (تناوب) آن می باشد.

۷- با استفاده از عدد اتمی گازهای نجیب می توان تناوب هر یک از عناصر را تعیین کرد.

تناوب در گازهای نجیب

$2He$	$10Ne$ تناوب ۱	$18Ar$ تناوب ۲	تناوب ۳
$36Kr$	$54Xe$ تناوب ۴	$86Rn$ تناوب ۵	تناوب ۶

اکسیر ۱۲: گروه ها

۱- ستونهای عمودی را گروه یا خانواده می گویند و جدول شامل ۱۸ گروه است.

۲- گروهها را به ۲ دسته تقسیم می کنند:

(آ) گروههای اصلی: شامل گروههای ۱ و ۲ و نیز گروههای ۱۳ تا ۱۸ است.

(ب) فلزهای واسطه بیرونی: شامل گروههای ۳ تا ۱۲ است.

۳- گروهها را به ترتیب از چپ به راست از عدد ۱ تا ۱۸ شماره گذاری می کنند.

اکسیر ۱۳: دسته بندی عناصر با توجه به نوع زیر لایهها

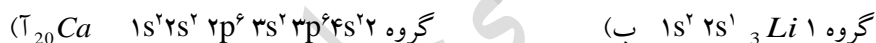
دسته s: گروههای ۱ و ۲

دسته d: گروههای ۳ تا ۱۲ (عناصر واسطه بیرونی)

دسته f (عناصر واسطه درونی): لانتانیدها (دوره ششم) و اکتینیدها (دوره هفتم)، که هر یک شامل ۱۴ عنصر هستند.

اکسیر ۱۴: روش تعیین گروه

۱- اگر عنصر از دسته s باشد تعداد الکترونهای بیرونی ترین زیر لایه s برابر شماره گروه است.

۲- اگر عنصر از دسته p باشد مجموع تعداد الکترونهای بیرونی ترین زیر لایه p به اضافه ۱۲ نشان دهنده شماره گروه است.

۳- اگر عنصر از دسته d باشد مجموع تعداد الکترونهای آخرین زیر لایههای s و d برابر شماره گروه است.

۴- در عناصر واسطه بیرونی دوره چهارم و پنجم مجموع رقمهای عدد اتمی برابر شماره گروه است بجز Zn در دوره چهارم و Y در دوره پنجم.

برای مثال عنصر V مجموع رقمهای عدد اتمی برابر ۵ در نتیجه گروه ۵ است یا عنصر Ag مجموع رقمهای عدد اتمی برابر ۱۱ در نتیجه گروه ۱۱ است.

۵- گروههای ۱۳ تا ۱۸ به دسته p مشهورند زیرا آخرین الکترون در زیر لایه p قرار می گیرد.

اکسیر ۱۵: محدوده اعداد اتمی عناصر دورههای مختلف

دوره ۲: ۳ تا ۱۰

دوره ۴: ۱۹ تا ۳۶

دوره ۶: ۵۵ تا ۸۶

دوره ۳: ۱۱ تا ۱۸

دوره ۵: ۳۷ تا ۵۴

دوره ۷: ۸۷ تا ۱۱۸

اکسیر ۱۶: محدوده اعداد اتمی عناصر واسطه بیرونی

دوره ۴: ۲۱ تا ۳۰ با اسکاندیم ($_{21}Sc$) شروع و به روی ($_{30}Zn$) ختم می شود.

دوره ۵: ۳۹ تا ۴۸ با ایتیریم ($_{39}Y$) شروع و به کادمیم ($_{48}Cd$) ختم می شود.

تست

۱- کروم ($_{24}Cr$) از دسته عناصر است که زیرلایه اتم آن ها در حال پرشدن است و آرایش الکترونی لایه ظرفیت اتم آن به صورت ... است. (تجربی داخل ۸۵)

(۱) اصلی - $4p - 4s^2 4p^4$

(۳) واسطه - $3d - 3d^4 4s^2$

۲- عناصری که زیر لایه آن ها در حال اشغال و پر شدن است جزء عناصر محسوب می شوند و این عناصر در گروه های جای دارند و بیشتر آن ها عناصر اند. (تجربی داخل ۸۸)

(۱) d - واسطه - ۳ تا ۱۳ - فلزی

(۳) p - اصلی - ۱ تا ۸ - نافلزی

۳- با توجه به آرایش الکترونی اتم عناصر با موقعیت آنها در جدول تناوبی آرایش الکترونی لایه ظرفیت عنصری که همگروه $_{51}Sb$ است و در دوره چهارم جای دارد کدام است؟ (تجربی داخل ۹۰)

(۱) $4s^2 4p^5$ (۲) $4s^2 4p^3$ (۳) $5s^2 5p^3$ (۴) $5s^2 5p^5$

۴- اگر عنصر A_{22} با عنصر X از گروه ۱۵ جدول تناوبی هم دوره باشد، عنصر A در کدام گروه جدول تناوبی جای دارد و عدد اتمی عنصر X کدام است؟ (تجربی داخل ۹۵)

(۱) سیزدهم، ۳۱ (۲) سیزدهم، ۳۳ (۳) چهاردهم، ۳۱ (۴) چهاردهم، ۳۳

۵- اگر عنصر E از گروه ۱۵ با عنصر G که عدد اتمی آن برابر ۳۴ است هم دوره باشد عدد اتمی عنصر E کدام است و در بیرونی ترین زیرلایه الکترونی آن چند الکترون وجود دارد؟ (ریاضی داخل ۹۰)

(۱) ۳۳-۳ (۲) ۳۵-۳ (۳) ۳۳-۵ (۴) ۳۵-۵

۶- با توجه به ارتباط عدد اتمی عناصر با موقعیت آنها در جدول تناوبی کدام عنصر یک عنصر اصلی است؟ (ریاضی داخل ۹۰)

(۱) $_{18}X$ (۲) $_{29}A$ (۳) $_{31}D$ (۴) $_{39}M$

۷- اگر شمار الکترونیهای زیر لایه ۴s اتم عنصر A دو برابر شمار الکترونیهای این زیرلایه در اتم عنصر B و شمار الکترونیهای زیر لایه ۳d اتم آن برابر نصف شمار الکترونیهای این زیر لایه در اتم B باشد A و B به ترتیب از راست به چپ کدام دو عنصر در دوره چهارم جدول تناوبی‌اند؟

۸- عنصر A با عنصر در جدول تناوبی هم گروه است و آخرین زیر لایه اشغال شده اتم آن است و یک به حساب می‌آید.

۹- گازهای نجیب در کدام گروه جدول تناوبی عنصرها جای دارند و تفاوت عدد اتمی گاز نجیب دوره اول و دوره سوم کدام است؟ (گزینه‌ها را از راست به چپ بخوانید.)

۱۰- عنصری که آخرین لایه الکترونی اشغال شده اتم آن ${}_{42}\text{p}^3$ ${}_{42}\text{s}^2$ است، در کدام گروه و کدام دوره جدول تناوبی جای دارد؟

۱۱- کدام عنصر در جدول تناوبی با نیکل (${}_{28}\text{Ni}$) هم گروه است؟

۱۲- فلزهای واسطه در هر دوره از جدول تناوبی در کدام گروه‌ها جای دارند و کوچکترین عدد اتمی ممکن برای این فلزات کدام است؟

۱۳- اگر تفاوت شمار الکترونها و نوترونیهای اتم عنصر ${}^A\text{X}$ برابر ۹ باشد عدد اتمی عنصر A و شمار الکترونیهای لایه ظرفیت اتم آن به ترتیب از راست به چپ کدامند؟

۱۴- با توجه به این که عدد اتمی کلسیم برابر ۲۰ است عدد اتمی عنصر اصلی هم دوره بعد از آن کدام است؟

۱۵- آرایش الکترونی کدام اتم نادرست است اما شماره دوره و گروه آن در جدول تناوبی درست بیان شده است؟

۱۶- در میان چهار عنصر ${}_{13}\text{A}$ ، ${}_{19}\text{X}$ و ${}_{31}\text{Y}$ ، ${}_{36}\text{D}$ کدام دو عنصر به ترتیب در یک دوره و کدام دو عنصر در یک گروه قرار دارند؟

(ریاضی خارج ۹۳)

(۱) A و Y - D و A (۲) A و Y - X و A (۳) D و A - Y و X (۴) Y و A - D و X

۱۷- عنصر واسطه‌ای که شمار الکترونیهای زیر لایه ۳d با ۴s در اتم آن برابر است در کدام گروه جای دارد؟

۱۸- در اتم کدام عنصر (به ترتیب از راست به چپ)، شمار الکترون‌های زیرلایه‌های ۳d و ۳p برابر و در اتم کدام عنصر، شمار الکترون‌های زیرلایه ۳d با شمار الکترون‌های زیرلایه ۴s برابر است؟

۱۹- جدول تناوبی عنصرها (به ترتیب از راست به چپ) دارای چند دوره و چند گروه است؟

- (۱) ۱۶، ۷ (۲) ۱۸، ۷ (۳) ۱۶، ۸ (۴) ۱۸، ۸

۲۰- کدام بیان درباره عنصر M نادرست است؟

(۱) عنصری اصلی است و در گروه ۱۶ جای دارد. (۲) آرایش الکترونی لایه ظرفیت اتم آن $4s^2 4p^2$ است.

(۳) با عنصر X در یک دوره جدول تناوبی جای دارد. (۴) اتم آن ۱۰ الکترون با عدد کوانتومی $l=2$ دارد.

۲۱- اگر اتم عنصری دارای ۱۷ الکترون با عدد کوانتومی $l=1$ باشد آخرین زیرلایه اشغال شده اتم آن دارای الکترون است و این عنصر در

دوره و گروه جدول تناوبی جای دارد.

- (۱) ۵- چهارم - ۱۷ (۲) ۵- پنجم - ۱۴ (۳) ۷- پنجم - ۱۴ (۴) ۷- چهارم - ۱۷

۲۲- عنصری که در دوره چهارم و گروه ۱۷ جدول تناوبی جای دارد، به ترتیب از راست به چپ، چند الکترون با عدد کوانتومی

$l=1$ دارد و چند الکترون در آخرین زیر لایه اشغال شده آن جای دارد؟

- (۱) ۳، ۱۵ (۲) ۵، ۱۵ (۳) ۳، ۱۷ (۴) ۵، ۱۷

۲۳- اگر عنصر A با عنصر X از گروه ۱۱ جدول تناوبی هم دوره باشد، عنصر A در کدام گروه جدول تناوبی جای دارد و عدد اتمی عنصر X کدام

است؟

- (۱) ۴۶، ۶ (۲) ۴۶، ۴ (۳) ۴۷، ۴ (۴) ۴۷، ۶

۲۴- به جای حروف a, b, c, d به ترتیب از راست به چپ کدام موارد قرار می گیرد؟

عنصر	تعداد الکترونهاي موجود در بیرونی ترین زیر لایه	گروه	دوره	دسته
$_{51}Sb$	-	-	b	-
$_{80}Hg$	a	d	-	-
$_{55}Cs$	-	-	-	c

- (۱) ۱۲، ۵، ۱۰ (۲) ۱۲، ۵، ۱۰ (۳) ۱۲، ۵، ۲ (۴) ۱۲، ۵، ۲

۲۵- تعداد الکترون های موجود در $l=1$ عنصر Pb چند برابر تعداد الکترون های موجود در $l=2$ عنصر Ag است؟

- (۱) ۲/۵ (۲) ۲/۴ (۳) ۱/۵ (۴) ۱/۳

۲۶- در چند عنصر تناوب چهارم زیر لایه s ، نیمه پر و در چند عنصر زیر لایه d ، ۵ الکترونی است؟

- (۱) ۲، ۲ (۲) ۲ و ۳ (۳) ۳ و ۳ (۴) ۳ و ۲

۲۷- کدام گونه شیمیایی تعداد الکترونهاي جفت نشده بیشتری دارد؟

- (۱) 7N (۲) ${}^{26}Fe^{3+}$ (۳) ${}^{12}Mg$ (۴) ${}^{27}Co^{3+}$

پاسخ تشریحی تستهای شیمی دهم	
۱: گزینه ۴	آرایش الکترونی ^{24}Cr به صورت مقابل است: $[\text{Ar}] 3d^5 4s^1$ چون آخرین الکترون در زیرلایه d قرار می گیرد پس واسطه است.
۲: گزینه ۲	عناصر واسطه عناصری هستند که زیرلایه d آن ها در حال اشغال و پر شدن است و در گروه های ۳ تا ۱۲ قرار دارند و فلز می باشند.
۳: گزینه ۲	آرایش الکترونی ^{51}Sb ($[\text{Kr}] 4d^{10} 5s^2 5p^3$) نشان می دهد این عنصر در گروه ۱۵ (مجموع الکترونها $p + 12$) قرار دارد. گزینه ۲ یعنی آرایش الکترونی $4s^2 4p^3$ نشان دهنده گروه ۱۵ و دوره چهارم است.
۴: گزینه ۴	گروه $14 = 12 + 2$ \Rightarrow $[\text{Ar}] 3d^{10} 4s^2 4p^2$ \Rightarrow آرایش الکترونی A عنصر X در گروه ۱۵ قرار دارد که عدد اتمی ۳۳ مخصوص گروه ۱۵ است.
۵: گزینه ۱	عنصر E در گروه ۱۵ قرار دارد. بین گزینه ها عدد اتمی ۳۳، در گروه ۱۵ است. سپس در عنصر E با عدد اتمی، آرایش الکترونی را می نویسیم: $[\text{Ar}] 3d^{10} 4s^2 4p^3$ بیرونی ترین زیرلایه منظور $4p^3$ است که دارای ۳ الکترون است.
۶: گزینه ۳	بهتر است برای پاسخ به این نمونه از تستها محدوده اعداد اتمی عناصر واسطه و اصلی دوره ها حفظ شود. اعداد اتمی ۲۱ تا ۳۰ ویژه عناصر واسطه دوره چهارم است. پس گزینه ۱ و ۲ و ۴ واسطه و عنصر D با آرایش الکترونی $[\text{Ar}] 3d^{10} 4s^2 4p^1$ اصلی است.
۷: گزینه ۲	آرایش الکترونی عناصر گزینه ۲ را می نویسیم: $^{25}\text{Mn} \Rightarrow [\text{Ar}] 3d^5 4s^2$ $^{29}\text{Cu} \Rightarrow [\text{Ar}] 3d^{10} 4s^1$ ۴s در عنصر A، پر و در عنصر B نیمه پر است پس الکترونها ۴s در عنصر A برابر ۲ برابر ۴s در عنصر B است. از طرفی زیرلایه ۳d در عنصر A، ۵ الکترون و در عنصر B، ۱۰ الکترونی است.
۸: گزینه ۳	برای پیدا کردن موقعیت عنصر ^{52}A از گاز نجیب بعد از عنصر A استفاده کنید. گروه ۱۸ دوره ۵ آخرین زیرلایه $5p^6$ $^{54}\text{Xe} \Rightarrow$ گروه ۱۶ دوره ۵ آخرین زیرلایه $5p^4$ ^{52}A برای تعیین موقعیت عنصر ^{24}X هم به این صورت عمل کنید: گروه ۱۸ دوره ۴ آخرین زیرلایه $4p^6$ ^{36}Kr گروه ۱۶ دوره ۴ آخرین زیرلایه $4p^4$ ^{24}X
۹: گزینه ۴	گازهای نجیب در گروه ۱۸ قرار دارند. گاز نجیب دوره اول ^2He و گاز نجیب دوره سوم ^{18}Ar است که اختلاف عدد اتمی این دو برابر ۱۶ است.
۱۰: گزینه ۳	مجموع الکترون های $12 + p$ در عناصر دسته p برابر گروه است پس این عنصر در گروه ۱۵ است. از طرفی ضریب بزرگترین لایه برابر ۴ است پس در دوره چهارم قرار دارد.
۱۱: گزینه ۲	روش سرعتی پیدا کردن گروه عناصر واسطه دوره چهارم و پنجم:

مجموع رقمهای عدد اتمی عناصر واسطه دوره چهارم برابر شماره گروه است بجز Zn، ۳۰، پس Ni ۲۸ گروه ۱۰ است و عنصر Pd ۴۶ هم گروه ۱۰ می باشد.	
فلزهای واسطه در هر دوره در گروه های ۳ تا ۱۲ قرار دارند و کوچکترین عدد اتمی عناصر واسطه عنصر Sc ۲۱ در دوره چهارم و در دوره پنجم عنصر Y ۳۹ است.	۱۲: گزینه ۱
$N - e = 9 \xrightarrow{e=Z} N - Z = 9$	۱۳: گزینه ۴
$N + Z = 75 \Rightarrow N = 84 \Rightarrow N = 42 \Rightarrow Z = 33$	
کلسیم با عدد اتمی ۲۰ در دوره چهارم قرار دارد. عنصر با عدد اتمی ۲۸ و ۳۰، واسطه هستند. اولین عنصر اصلی که هم دوره کلسیم است عنصر Ga ۳۱ می باشد.	۱۴: گزینه ۳
گزینه ۳ با آرایش الکترونی $3d^1 4s^2 4p^3$ [Kr] را بررسی می کنیم. این آرایش الکترونی مخصوص عنصر I ۵۳ نیست زیرا عدد اتمی عنصر مورد نظر Sb ۵۱ می باشد و از طرفی عنصر I در دوره پنجم و گروه ۱۷ قرار دارد.	۱۵: گزینه ۳
دوره و گروه عناصر ذکر شده را مشخص می کنیم: دوره: ۳ گروه: ۱۳ $3d^1 4s^2 4p^1$ [Ne] A ۱۳ دوره: ۴ گروه: ۱ $3d^1 4s^1$ [Ar] X ۱ کریپتون است که در دوره ۴ و گروه ۱۸ قرار دارد $3d^6 4s^2$ D دوره: ۴ گروه: ۱۳ $3d^1 4s^2 4p^1$ [Ar] Y ۳ پس عناصر X و D در یک دوره و عناصر A و Y در یک گروه قرار دارند.	۱۶: گزینه ۴
فقط در یک حالت در عناصر واسطه الکترونیهای ۳d با ۴s برابر می شود. حالتی که در s و d هر کدام ۲ الکترون قرار گیرد یعنی: $[Ar] 3d^2 4s^2$. این عنصر در گروه ۴ قرار می گیرد. مجموع الکترونیهای s و d در عناصر واسطه نشان دهنده گروه است.	۱۷: گزینه ۳
توصیه می شود تستهایی که چند عنصر را در بر می گیرد ابتدا گزینه ۱، سپس گزینه ۴، بعد گزینه های ۲ و ۳ بررسی شود. گزینه ۱ را در نظر می گیریم: آرایش الکترونی ۲۶Fe را می نویسیم: الکترونیهای ۳d و ۴p برابر است: $[Ar] 3d^6 4s^2$ آرایش الکترونی ۲۲Ti ($[Ar] 3d^2 4s^2$) نشان می دهد که الکترونیهای ۳d با ۴s برابر است.	۱۸: گزینه ۱
جدول تناوبی دارای ۷ دوره و ۱۸ گروه است.	۱۹: گزینه ۲
عبارت ۱ درست: زیرا عنصر ۳۴M دارای آرایش الکترونی $[Ar] 3d^1 4s^2 4p^4$ است که عنصری اصلی است (آخرین الکترون در p) و در گروه ۱۶ یا ششم اصلی (VI A) قرار دارد. عبارت ۲ نادرست: زیرا لایه ظرفیت آن $4s^2 4p^4$ است. عبارت ۳ درست: اعداد اتمی ۱۹ تا ۳۶ در یک دوره قرار دارند. عبارت ۴ درست: چون تعداد الکترونیهای موجود در d، ۱۰ الکترون است پس $10e^-$ در $l = 2$ وجود دارد.	۲۰: گزینه ۲
عنصری که دارای ۱۷ الکترون با عدد کوانتومی $l = 1$ است یعنی ۱۷ الکترون در کل زیرلایه های p قرار دارد یعنی $3p^6 4p^5$ ، پس آخرین زیرلایه p دارای ۵ الکترون است. از طرفی ضریب بزرگترین لایه ۴ می باشد، پس در دوره چهارم قرار دارد. از طرفی مجموع الکترونیهای $12 + p$ برابر گروه است که این عنصر در گروه ۱۷ ($5+12$) قرار می گیرد.	۲۱: گزینه ۱
آرایش الکترونی عنصر دوره ۴ و گروه ۱۷ (VII A) را می نویسیم: $[Ar] 3d^1 4s^2 4p^5$	۲۲: گزینه ۴

<p>الکترونهاى با $l = 1$، يعنى الکترونهاى موجود در زیرلایه های p را تعیین کنیم: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^2 4p^5$ الکترون ۱۷</p> <p>ترین زیرلایه اشغال شده $4p^5$ است که ۵ الکترون دارد.</p>	
<p>برای عناصر واسطه دوره چهارم و پنجم، مجموع رقمهای عدد اتمی برابر شماره گروه است بجز Zn و Y و پس عنصر A در گروه ۶ قرار دارد. از طرفی چون عنصر X در گروه ۱۱ است پس عنصر با عدد اتمی ۴۷ (۷+۴) در گروه ۱۱ قرار می گیرد.</p>	<p>۲۳: گزینه ۴</p>
<p>۵۱ $b = 5$ $[Kr] 4d^{10} 5s^2 5p^1$ Sb دوره ۵ ۸۰ $a = 2$ $[Xe] 4f^{14} 5d^{10} 6s^2$ Hg</p> <p>الکترونهاى بیرونی ترین زیر لایه جیوه همان الکترونهاى $6s^2$ است. Hg در گروه ۱۲ قرار دارد پس $d = 12$ است. آرایش الکترونی $51Cs$ به صورت $[Xe] 6s^1$ است پس در دسته s است.</p>	<p>۲۴: گزینه ۳</p>
<p>تعداد الکترونهاى موجود در $l = 1$ يعنى تعداد الکترونهاى موجود در زیرلایه های p. آرایش الکترونی $82Pb$ را می نویسیم و الکترونهاى p را می شماریم: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^{10} 4s^2 4p^6 4d^{10} 4f^{14} 5s^2 5p^6 5d^{10} 6s^2 6p^2$</p> <p>تعداد الکترونهاى موجود در زیرلایه های p ($6p^1, 5p^6, 4p^6, 3p^6, 2p^6$) برابر ۲۶ است. سپس آرایش الکترونی $47Ag$ را می نویسیم و الکترونهاى موجود در $l = 2$ يعنى زیرلایه d را حساب می کنیم: $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^{10} 4s^2 4p^6 4d^{10} 5s^1$</p> <p>جمع الکترون ها: ۲۰ e^- $10e^-$ e^-</p> <p>$\frac{26}{20} = 1.3$</p>	<p>۲۵: گزینه ۴</p>
<p>از بین ۱۸ عنصر تناوب چهارم فقط در عناصر K، Cr و Cu بیرونی ترین زیرلایه s، نیمه پر است. در ۲ عنصر Mn و Cr، زیرلایه d دارای ۵ الکترون است.</p>	<p>۲۶: گزینه ۲</p>
<p>$26Fe^{3+} [Ar] 3d^5 \uparrow\uparrow\uparrow\uparrow$ الکترون جفت نشده دارد. $7N 1s^2 2s^2 2p^3$ الکترون جفت نشده دارد. $27Co^{3+}$ الکترون جفت نشده دارد. $12Mg [Ne] 3s^2$ الکترون جفت نشده ندارد.</p>	<p>۲۷: گزینه ۲</p>